Oltárkép az enesei evangélikus templomban.

A reformátusok élete Erdélyben

A maradáshoz kell a segítség

Domokos falu Erdély északi részén található, közigazgatásilag a mai Máramaros megyében helyezkedik el. (A történelmi Magyarország térképein Szolnok-Doboka megyében feltüntetett település.) Domokoson járva a helység református papjától, *Kádár Miklóstól* kértünk tájékoztatást az erdélyi egyházak életéről, valamint a román társadalom mindennapjairól.

– Három évvel a romániai fordulat után, hogyan változott az erdélyi magyar egyházak helyzete a Ceausescu-éra ban köztudottan mostoha állapotokhoz képest?

– Ami régebben nagyon hiányzott, az az egyházi irodalom (Biblia, hittankönyvek, felekezeti kiadványok), de az a gond – hála a magyarországi, az angliai és a hollandiai egyházaknak – mára teljes mértékben megoldódott. Ma már az állam nálunk sem ellenzi a hitoktatást, sőt fizeti a hittanórák oktatási díját is. Például: az általános iskolában heti hét órát én is oktatok, és ezért havonta bruttó nyolcezer lejt fizetnek. Viszont az szomorú, hogy a román ortodox egyház a mindenkori hatalom kiszolgálója, így az egyházi jogok biztosításáért és ezek betartásáért, ma is csak a kisebbségi gyülekezetek képviselői küzdenek. Aztán, ahogy a társadalomban megindult egyfajta visszarendeződés, ezzel párhuzamosan az egyházi birtokok visszaadása körül is rengeteg probléma került előtérbe.

– A domokosi református gyülekezet hány reformátust „számol", s milyen a templomi istentiszteletek látogatottsága?

– Gyülekezetünk kilencszázharminchat lélekből tevődik össze, s a vasárnap délelőtti miséken általában mintegy százötven-kétszáz személy van jelen, délután pedig a délelőttihez viszonyítva úgy ötven-hatvannal nő a hallgatóság száma. De nálunk a templomba járás egyfajta tradíció ápolása is, hisz a diktatúra éveiben az egyház a lelki menedék szerepét töltötte be. Isten házában sehol sem volt kiaggatva a „Kárpátok géniuszának" az arcképe, s itt tartották az egyetlen olyan rendezvényt, ahol magyarul lehetett hallgatni, vagy szólani. Mindezekből eredően Erdélyben a református egyház mindig népegyházban gondolkodott.

– A domokosi hívek miként ünneplik Jézus születését?

– Gyülekezetünk – minden korábbi tiltás ellenére – tizenöt éve folyamatosan megünnepli a karácsonyt. A templomban a gyerekek adtak műsort, s a felnőttek énekkara is fellépett, a hívek gyerekeinek pedig csomaggal kedveskedtünk, de a romániai több száz százalékos infláció mértékéből adódóan úgy megemelkedtek az árak, hogy egyre szerényebb ez a karácsonyi csomag.

– Román oldalon bevezették a magas tankolási díj megfizetését. Miként befolyásolja ez a sajnálatos tény az önök és a magyarországi református gyülekezetek kapcsolatát?

– Ez kétségkívül kedvezőtlenül érint bennünket, de én hiszem, hogy az anyaországi testvérgyülekezetekkel kiépített kapcsolatainkat nem fogja túlságosan megnehezíteni, hisz az anyagi szorításnak még csak-csak alá veti magát az ember, de a politikainak nem.

– A különböző román médiák gyakran foglalkoznak azzal, hogy a közvélemény előtt ellenségképet fessenek Magyarországról. Ön miként látja ezt?

– Vannak ilyen tendenciák, ám szerencsére a mi vidékünkön lehet „fogni" a magyar rádió és televízió műsorát, így itt sokkal nehezebb manipulálni a tömegeket; ezért az erdélyi románok Magyarországról alkotott imázsa sokkal reálisabb, mint az Óromániában élőké. Akik e téren legkönnyebben befolyásolhatók, azok nem az értelmiségiek, és nem is az egyszerű emberek, hanem a történtők, s a régi nomenklatúra képviselői, ugyanis ők ezekben a hamis ideológiákban látják karrierjük letéteményesét.

– A Romániai Magyarok Demokratikus Szövetségén belüli kisebb feszültségek nem emésztenek-e fel túl sok erőt, helyzeti előnyhöz juttatva a román szélsőségeseket?

– Abból adódóan, hogy rengeteg értelmiségi elhagyta Erdélyt, az RMDSZ-en belüli különböző szervezési és vezetési feladatokra nagyon nehéz megtalálni a legmegfelelőbb embereket. Ám nekünk most nem szabad egymást hibáztatnunk, hanem együtt kell haladnunk, hisz csak közösen tudjuk megvívni mindennapos küzdelmünket, mely magyarságunkért, anyanyelvünk létéért folyik.

– Az erdélyi magyarságnak ezt a küzdelmét miként támogathatja az anyaországi nemzet?

– Mindenekelőtt otthon maradásunkban segítsen, mert ha mind többen kell eljönnünk, erőnk lesz egyre kevesebb. Az anyaország legyen egy biztos támasz a hátunk mögött, úgy támogasson, hogy hitünk legyen önmagunkban! A magyarországi gyülekezetekkel kialakított lelki testvérkapcsolatokkal is ezt az elképzelést szeretnénk szolgálni.

Magyari Barna

Nyílt levél

Rédly Elemérhez és Pokorni Zoltánhoz

Tisztelt vitatkozó felek! Mint a kérdésben közvetlenül nem érintett oktatáskutató – sem gyakorló tanár, sem egyháztag, sem szakszervezeti tag, sem szülő nem vagyok – szeretném néhány jelenségre felhívni figyelmüket. Bár nem titkolom, hogy a kérdésben van saját véleményem, most csak arról szeretnék írni: mi az, amit a közvélemény-kutatások alátámasztanak, s mi az, amit cáfolnak.

1. Rédly úr levele második pontjában azt írta: *„Az Oktatáskutató Intézet szerint például a pedagógusok 72 százaléka egyetért azzal, a hitoktatás ne legyen kötelező, hanem szabadon választott tantárgyként tanulhassák a gyerekek az iskolában".*

Ilyen állítás az Oktatáskutató Intézet semmilyen kiadványában nem szerepel.

A pedagógusok véleménye az OKI-kutatás szerint (Szigeti Jenő–Szemerszky Mariann–Drahos Péter: Egyházi iskolák indítása Magyarországon Kutatás Közben 184. füzet, 36. p.): 34 százalék helyesli azt, hogy *„az iskolának... vallásoktatásban kell részesítenie a gyermekeket, amennyiben a szülő ezt kéri", 60 százalék deklarálja viszont, hogy az iskolának „nem feladata a vallásoktatás".*

Az iskolai vallásoktatást helyeslő 34 százalékon belül is csak 47 százalék fogadná el, hogy a vallásoktatás az órarend része legyen, azaz a megkérdezett pedagógusok 16 százaléka támogatja azt az álláspontot, amit ma a püspöki kar képvisel.

2. Nem a tanárokat, hanem a magyar népesség egészét reprezentáló minta számára ajánlott aláírások között szerepelt a Rédly úr által idézett mondat – s ezt 72 százalék elfogadta (u.o. 28. p.). A többi elfogadható, elvethető állítással együtt elemezve kitűnik, hogy az elfogadók magas aránya itt a *„fakultatívitásra"* és nem az *„iskolában"*-ra vonatkozik, azaz a kötelezőség elutasítását jelzi. A megkérdezett népesség 60 százaléka ugyanis úgy foglal állást, hogy *„végezzék az iskolán kívül a hitoktatást az egyházak és csak 47 százalék ért egyet azzal, hogy a fakultatív hittan a tanrend része legyen".*

3. Rédly úr válaszának negyedik pontja szerint az iskolai hitoktatást mindig a szélsőbaloldali erők támadták. Ez az állítás így téves. Az iskolai hitoktatással kapcsolatos elutasító álláspont a francia típusú demokráciákban igen szélesen elterjedt. Az amerikai legfelsőbb bíróság ezzel kapcsolatos állásfoglalásainak sora a huszadik században – mely kitiltotta a vallásoktatást, a vallási jelképeket a közpénzen fenntartott iskolákból sem írható le a jobb–baloldal tengely mentén.

A mai Magyarországon az iskolai hitoktatással kapcsolatos elutasító vélemény sem az egész népességet reprezentáló, sem a pedagógusmintán nem mutat összefüggést a *„baloldaliság"* jellegzetesen összefüggő vélemények, például a piaci elemek elutasításával, az állam nagy hatalmával.

4. Rédly úr az erkölcsi megújulásról olyan magától értetődően fogalmaz, hogy az ember zavarba jön, mire gondolhat. A magyar társadalom növekvő többsége helyesli ugyanis a világnézetileg semleges oktatást. (Arányuk 1990-ben még csak 53,3 százalék volt, 1992-ben már 60,9 százalék.) Az oktatáspolitikai konfliktusok (történelemtanítás, egészségtankönyv, erkölcstan, stb.) kivétel nélkül akörül forognak, hogy az oktatáspolitika egyes irányítóival ellentétben a többség éppen azt tartja az erkölcsi megújulás alapelemének, hogy az iskolának nem feladat egy adott világnézet közvetítése. (Educatio 1992/12/75. p.)

Nagy Péter Tibor
tud.főmunkatárs
Oktatáskutató Intézet

A hívek várják a felszentelést

Szükség van a templomra

Majd' 10 éve vagyok annak a Tiszaföldvárnak római katolikus plébánosa, melyhez filiaként tartozik az ország egyetlen templom nélküli városa, Martfű. Ide költözésemkor az Állami Egyházügyi Hivatal szolnoki vezetője meg is mondta: felejtse el plébános úr, hogy Martfű is önhöz tartozik. Ott nincs szükség az egyházra, templomra, hittanra, de még egyházi temetésre sem. Később másfél éves huzavona után, nagy nehezen kaptunk engedélyt egy lélekharang felállításához a temetőben. Templomról a rendszerváltásig csak álmodozni lehetett.

Két éve azonban úgy tűnt, az álom valóra válhat. Megszületett az engedély, s tavaly ősszel megkezdtük az építkezést. Százötven ülőhelyes, modern, de nem ultramodern épület, templomtérrel és a kórussal egy szinten hittanteremmel. Ez a terv, mely ma már csak sisakjára vár. Előreláthatólag összesen 20–25 millió forintba fog kerülni. A telket megkaptuk ingyen, a terveket egy keresztény építész szintén gratis készítette el. A helyi három gyár összesen másfél millióval szállt be, külföldi segélyként szintén másfél milliót kaptunk, egyházmegyénk központja csak kölcsönnel tudott segíteni. A szükséges pénz zömét magunk igyekeztünk, igyekszünk előteremteni. Az egyre növekvő számú hívek rendszeresen adakoznak, de ez nem elég. Rendeztünk jótékonysági hangversenyeket, segített rockzenekar, templomi kórus Budapestről, zeneművészeti középiskolások kisegyüttese és a helyi gimnázium kórusa. Volt egy jótékonysági színházi előadás is Szolnokon. Magam 40 művelődési házi előadást tartottam összesen 8 városban, s hoztam haza a tetszőleges belépődíjat. Hittanos gyerekeink énekeltek, citeráztak a Halászbástyánál, a Váci utcában. Árultunk ingyen vagy olcsón kapott mákot, paprikát, mosóport, könyvet, papírt, képeslapot, babakocsit, kutyakölyköket, sőt, az éhhalál küszöbén élő libákat is. Volt, aki dísznövényeket, cukrot vagy éppen szezonos italt ajánlott fel. Mindezek százasokat, ezreseket teremtettek, az ezresekből százezrek is jöttek. A források azonban kimerülőfélben vannak. A keleti egyházakat segítő külföldi segélyszervezet erre az évre ígért támogatása is csak jövőre jön meg, mert sok a baj, sok a szegény ember, akiket támogatniuk kell.

A templomot azonban muszáj tovább építeni. A hívek várják már a felszentelést. Kéthetente 100–120 ember jön össze a szakiskola tantermében szentmisére, s van már 60 általános iskolás és 40 óvodás hittanos. Az idei munkák kifizetéséhez viszont még hiányzik néhány száz ezres, s nem tudom, hogyan tudjuk folytatni jövőre, a tetőszerkezet illetve ajtók, ablakok elkészítésével.

Ezért kérem a kedves olvasót, s rajta keresztül mindenkit, aki egyetért velünk; nem élhet tovább egy 10 ezer lakosú magyar város templom nélkül, s kell egy hittanterem a gyerekeknek, fiataloknak, cserkészeknek, ahol erőt gyűjtenek az élethez, szeretetet a szeretethez. Építkezésünkhöz alapítványt hoztunk létre: „Martfű Szent Tamás-templom építése" elnevezéssel. Közcélú alapítvány lévén az adomány leírható az adóalapból. Számlaszámunk a Magyar Hitel Bank jászberényi igazgatóságánál 458-10138. Devizaszámlaszámunk a saját nevemen szerepel a Magyar Kereskedelmi Bank szolnoki fiókjában: 419-0245-847-39 számon.

Kérésre az érdeklődőknek szívesen küldök egy példányt a tervrajzból, s fényképet a jelenlegi helyzetről. De mindenképpen szívesen látom az építkezés helyszínén a kedves támogatót, s természetesen értesítjük majd a felszentelés napjáról.

Tamási József
Tiszaföldvár
római katolikus plébános

Pannonhalmi Szemle – Bencés Hírlevél

A jövő év húsvétján elkezdődik a Pannonhalmi Szemle új folyama. A háború előtt, s még részben alatt is mintegy negyed században át megjelent azonos című folyóiratot kívánja a bencés rend életre kelteni. Valaha a bencés szerzetestanárok írásait közölte a lap. Ezután erre csak részben vállalkozhatnak: csökkent ugyanis a bencés közösség létszáma, az iskolai és más feladataik megsokasodtak. Saját erőik fogyatkozását azonban esélynek is tekintik. Alkalomnak arra, hogy az elődök hagyományait tovább építő, ezért attól több tekintetben eltérő kezdeményezésbe foghassanak.

Tudatában vannak, hogy számos kiváló kulturális folyóirat mellé nehéz felzárkózni. A sajátosság, amit a tervek szerint tematikus számmal megjelenő lap képviselne, teológiai és kortárs kultúra jól körvonalazott szembesítése, a kölcsönös gazdagodás lehetőségének ápolása lenne. Eme kettős, de egyetlen centrum köré csoportosulnának a tanulmányok, amelyeket könyvszemle, a bencés spirituális hagyományból merített rövid meditáció és Pannonhalma életének eseményeit összefoglaló napló egészítene ki. Szépirodalomból egyelőre versek közlését tervezik. Az évente négyszer megjelenő folyóirat különszáma – ötödikként – a jövőben nyaranta megrendezésre kerülő Academia Benedictina előadásait tartalmazza.

A Bencés Diákszövetség 1992. május 30-i pannonhalmi ülésén úgy határozott, hogy a Bencés Hírlevelet új formában és hírszerűbb tematikával jelenteti meg. A napokban megjelentetett 1992/1-2. szám az említetteket figyelembe véve kerülhetett az egykori bencés diákok kezébe. Többi között beszámolót közöl a Bencés Diákszövetség pannonhalmi IV. közgyűléséről. Ismerteti Varga Béla köszöntését győri érettségijének hetvenedik éve alkalmából. Cikket közöl „Visszajönnek a bencések Sopronba" címmel, majd ismerteti a szövetség budapesti szervezetének, valamint szombathelyi csoportjának munkáját és jövő évi terveit. Ugyancsak ismerteti az esztergomi bencés gimnázium lépcsőházában lévő freskók megmentésére létrejött „Freskó Alapítvány" híreit, valamint a pannonhalmi és győri bencés gimnáziumok 1991/92. évi kulturális programjait, azonkívül a bencés rend híreit.

I. B.